

Det engelske Kjødqvægs Pleje og Korthornskvægets Benyttelse her i Landet.

Foredrag d. 21de Januar 1891 i det kgl. Landh. Selskab
af Statskonsulent A. Appel.

Forinden jeg gaaer over til at behandle det Æmne, som jeg i Aften vil gjøre til Gjenstand for dette mit første Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab, kan jeg ikke undlade at bringe Selskabet min bedste Tak for den Uddannelse til min nuværende Stilling, der gennem dette er bleven mig til Del, og ikke mindst for den Understøttelse, der satte mig i Stand til i Aaret 1889 (Sommer og Efteraar) at foretage en Studierejse til England og Skotland, hvilken Rejse jeg troer at kunne tillægge overordentlig Betydning for mig som Konsulent i Husdyrbrug paa den Plads og under de Forhold, hvor jeg nu er sat.

Hovedformaalet med denne min Rejse var at erholde et — saa vidt Tid og Lejlighed strakte til — grundigt Kjendskab til Husdyravlen og Husdyrbruget i Storbritanien. Specielt rettede jeg min Opmærksomhed paa — gennem Selvsyn — at faa et levende og paalideligt Begreb om Kvægavlen og Kvægbruget, at sé de forskjellige Racer og de forskjellige Forhold, hvorunder disse leve, udvikles og bruges, sé Aarsag og Virkning, og gennem dette Selvsyn at drage Kjendskab og Belæring, der — om muligt — maatte kunne komme den danske Kvægavl og det danske Kvægbrug til Gode. Det var

navnlig Kjødqvæget, der jo spiller den betydeligste Rolle i Storbritanien for Tiden, paa hvilket jeg rettede mine Iagttagelser. — At jeg ogsaa, for at danne mig et paalideligt Billede af Kvægavlen og Kvægbruget i England og Skotland, besøgte Kvægmarkederne er en Selvfølge. Ved Siden af Kvæget, som den bestemmende Art Husdyr for mine Iagttagelser, har jeg, saavidt jeg har kunnet, ogsaa rettet min Opmærksomhed paa Faareavlen og paa Svine- og Hesteavlen — mindst paa Hesteavlen — alt ifølge Rejsens Hovedformaal.

Min Kollega, Statskonsulent Mørkeberg, holdt d. 15de Jan. ifjor her i Selskabet et Foredrag om Rénavlens Betydning for det engelske Husdyrbrug, i hvilket han skildrede de forskjellige engelske og skotske Kvægracers Udseende og Udbredelse, dels for 100 Aar siden, dels i Nutiden, samt hvorledes den Udvikling, der var foregaaet i dette Aarhundrede, var skeet gennem Hævdelsen af Renavlsprincippet. Han berørte imidlertid ogsaa, at det ikke ene var gennem Avlens Ledelse, at man var naaet frem til den ønskede Form, men at Plejen havde sin store Andel, og deri havde han Ret. I den efter Foredraget følgende Diskussion udspandt der sig en Forhandling om, hvorvidt vi her hjemme havde Betingelser for at kunne gennemføre en Avl af Kjødqvæg, som den engelske, eller med den engelske som Mønster. Meningerne derom vare noget delte.

Naar jeg derfor vilde vælge et Æmne for dette mit Foredrag, ved hvis Behandling jeg delvis kunde anvende Stof fra min Englandsrejse, da faldt mine Tanker naturlig paa dette, gennem en sammentrængt Fremstilling af den Pleje og Røgt, der bliver de ledende eller betydeligste Kjødracer i Storbritanien til Del, gennem en Omtale af Naturforholdene og de sociale Forhold, hvorunder der arbejdes i England, at give et lille Bidrag til Besvarelsen af Spørgsmaalet om, hvorvidt vi ere i Stand til at bære os ad som Englænderne have gjort med Hensyn til Dannelsen af Kjødracer, og om vi kunne gjøre det med Fordel,

kort sagt: om det passer for vore hjemlige Forhold. Det er vel værd grundig at gjøre sig klar, hvilken overordentlig stor Betydning Plejen har for Dannelsen, Udviklingen og Vedligeholdelsen af Racer, og det skyldes aabenbart, for en meget væsentlig Del, Mangel paa Forstaaelse paa dette Punkt i Forbindelse med Underkjendelse af Renavlens Betydning, at vi paa flere Steder her i Landet — og navnlig i Jylland — ere komne ind paa en Avl af Korthornskvæg, der har bragt store Skuffelser og gjort vedkommende Egn, hvor denne Avl har faaet nogen større Udbredelse, i meget høj Grad afhængig af Udlandet — af Andre, noget man nu paa disse Steder lider under.

Vi skulle ikke her gjentage en Beskrivelse af de engelske og skotske Kjød racers Udseende, ej heller omtale Renavlens Betydning, men strax gaa over til at se paa den Pleje, der i England og Skotland anvendes paa Kvæg af de tre dominerende Kjød racer: Korthornskvæget, Angus- og Herefordkvæget.

Plejens Grundregel.

Vi ville da strax stille os det Spørgsmaal: »Er der noget karakteristisk fælles i Plejen af disse højtudviklede Kjød racer, og i bekræftende Tilfælde hvilket er da dette? — Svaret er let og enkelt, nemlig: »En fra Fødselen meget kraftig, rigelig og ligelig (jævn) Ernæring, særlig i Kalvens første Aar kraftig og rigelig, gjennem hele Levetiden rigelig og ligelig Ernæring i Forbindelse med uhindret Adgang til Bevægelse i frisk Luft saagodtsom hele Aaret igjennem«.

Dette er Grundpillerne i Plejen, det Fundamentale. Gjennem Overholdelsen af de anførte Grundsætninger naaer man frem til de dybe, brede Former, til det tidlig modne Kjød dyr, som man har det derovre, men ogsaa kun derigjennem, der gives ingen Mellemeveje.

Den nærmere Fremgangsmaade i Plejen.

Vi skulle herefter gaa over til nærmere at undersøge, hvorledes man i Enkelthederne bringer det anførte Program med Hensyn til Plejen i Udførelse. Jeg skal her indskrænke mig til kun at tage én Besætning frem til nærmere Belysning for ikke at blive for vidtløftig. Dette er ogsaa tilstrækkeligt, da Plejen i Grundtrækkene er den samme overalt, hvor man kun gaaer ud paa Frembringelsen af fortrinlige Avlsdyr — Tillægsdyr.

Jeg har da valgt at tage en Korthornsbesætning, — Korthornet er jo endnu No. 1 derovre, — og af Korthornet skal jeg gjøre Dem bekendt med Fremgangsmaaden i Plejen af den berømte Booth's Stamme, der nu findes paa Warlaby, nær Northallerton i Yorkshire. Den Besætning, vi nu tage for os, hører altsaa til saadanne, der udelukkende producere Avlsdyr, den er et af »Race-centrene«, de egentlige Bærere af Avlen. — At jeg vælger den, er fordi den er en af de ældste og mest bekendte, mest berømte Stammer, og Warlaby er Stedet, hvor den berømte Thomas Booth for en Tid havde sin fortrinlige Korthornshjord. — Paa Warlaby findes nu Resterne af Stammen.

Da jeg var paa Warlaby — i Midten af September 1889 — bestod Hjorden af ca. 70 Stykker, hvoraf 25 Køer. Der holdtes den Gang 4 Stamtyre, hvoraf nogle udlejedes til store Priser.

Kælvningstiden lagdes — saavidt muligt — til Foraarstiden af Hensyn til Græsset, som den bedste Ernæring for Ammerne. Thi man bruger jo Ammer paa slige Steder. Kalvene fik Lov at patte Moderen til de vare 6—10 Maaneder gamle, alt efter Forholdene: Moderens Tarv og Kalvens Trang. Er der en Tyrekalv, som man sætter særlig Pris paa, da gives denne endog to Ammer, naar man synes, at én er lovlig lidt. — Men ikke nok hermed; foruden Modernmælken, den naturligste og bedste Næring indtaget paa naturlig Maade, blev der budt

Kalvene alle andre nævnelige Rariteter. De vænnedes til hurtigst mulig at tage fast Føde til sig, som fint Hø, knust Havre, knuste Linkager, Waterloo cakes, forskjellige Slags Grønfoder, skaaret Kaal o. s. v., og efter Afvænningen indtil Aar gamle blev der af de førnævnte Retter budt dem alt, hvad de kunde ønske sig, om Vinteren Turnips og Hø istedenfor Grøntfoder om Sommeren, og ellers Korn og Linkager, af alt saa meget de vilde æde.

Paa Warlaby kom Kalvene ikke paa Græs i det første Aar, paa Grund af, at de vare tilbøjelige til at angribes af en Sygdom, der viste sig som Blodansamlinger, især paa Benene, men de holdtes løsgaaende, i Regelen to og to, i rummelige, lyse, luftige, velstrøede Boxe, fra hvilke de havde fri Adgang til Løbegaarde. I den første Tid forsynedes de med Mundkurv for at hindre, at de pattede hinanden og pillede i snavset Strøelse. Ammerne, Mødrene til Kalvene, der vare paa Græs, kom hjem to Gange daglig, for at Kalvene kunde patte. Jeg saa dog flere Steder paa lignende Opdrætningsanstalter for Korthornskvæg, at Kalvene, naar de bleve større, fulgte Moderen i Marken.

I anden Sommer, naar de unge Dyr vare ca. 1 Aar gamle, kom de paa Græs, permanent Græsgang, hvor de gik løse i lune, indhegnede Marker med fortrinligt og rigeligt Græs, men de fik da ogsaa kun Græs.

Anden Vinter fodredes Opdrættet med Hø og Roer (Turnips), saameget det vilde æde; ved Siden deraf gaves Kraftfoder (Linkager), hvor meget kunde jeg ikke faa at vide, maaske man ikke kjendte Mængden. Det kom daglig en Tur ud paa Græsmarken nogle Timer hele Vinteren igjennem, hjemme holdtes det løsgaaende til henimod Kælvingen, og de Individuer, man satte særlig Pris paa, bleve aldrig bundne op, men havde selvstændige Boxe, hvori de gik løse.

Det voxne Kvæg — Køerne — Mødrene — laa ude paa Græs om Sommeren Nat og Dag, og — med Undtagelse af den første Tid efter Kælvingen, — da de fik

lidt Kraftfoder — fik de kun Græs, hvoraf der var rigeligt. Om Vinteren kom de, ligesom Ungkvæget, i Regelen ud nogle Timer hver Dag. De fodredes hovedsagelig med Hø og Turnips, som Regel fik de lidt Kraftfoder, undertiden ikke.

I Almindelighed kælvde Kvierne første Gang i $2\frac{1}{2}$ —3 Aars Alderen. Tyrene begyndte at bedække lidt over 1 Aar gamle. Tyrekalvene havde deres egne Boxe. De voxne Tyre kom som Regel ikke paa Græs men behandles ellers paa lignende Maade som Køer og Kvier, dog holdtes de i Regelen nok saa kraftigt.

Dette er i korte Træk Gangen i Opdrættet og Plejen af Korthornskvæg i »Racecentrene«. Det vil forhaabentlig være fremgaaet af denne min Fremstilling, at Hovedvægten er lagt paa en meget stærk dreven Ernæring, navnlig i det første Aar, medens den senere Ernæring ikke er paafaldende ved sin Intensitet, om end rigelig og ligelig til enhver Tid. — Det er min bestemte Opfattelse, at det er den stærke Ernæring i det første Aar af Dyrets Liv, der i meget væsentlig Grad er bestemmende for Dyrets hele senere Udvikling. Uden denne vilde man ikke have kunnet naaet det Resultat, man har naaet og naaer den Dag i Dag.

Men det vil tillige sés, at Hensynet til at Dyrene faa Bevægelse i frisk Luft ved Røgten og Plejen er et af Hovedhensynene, hvilket tilsigter samtidig med Udviklingen af Sundhed — Haardførhed og Modstandskraft — en harmonisk Udvikling af Legemsbygningen i alle sine Enkeltheder.

For Anguskvægets og Herefordkvægets Vedkommende er hele Fremgangsmaaden i sine Grundprincipper og Grundtræk den samme, maaske med den Forskjel, at Ernæringen for disses Vedkommende næppe er saa intensiv, at Kalvene næsten altid følge Moderen i Marken, og at Hensynet til Haardførheden her spiller en større Rolle, hvilket da især gjælder for Anguskvægets Vedkommende.

Hvilke naturlige Betingelser byder nu England i

Retning af at tilfredsstille de Krav, en saadan Avl og Pleje stiller, naar den skal gennemføres med de Resultater, som Tilfældet er. — Ved Besvarelsen af dette Spørgsmaal strejfer vi tildels ind paa, hvad der tidligere af Konsulent Mørkeberg er gjort gjældende, men paa dette Sted bliver en Gjentagelse nødvendig og derfor tilladelig.

Jordbundsforholdene ere gennemgaaende gode, særlig for Englands Vedkommende, og de vil da navnlig findes at være særdeles gode overalt, hvor man beskæftiger sig med Frembringelsen af 1ste Klasses Avlsdyr af Korthorns-Herefords og Anguskvæg, dog mindre gode for Anguskvægets Vedkommende paa visse Egne af Skotland. I sin Helhed har man god frugtbar Jord, der giver Græs af god Kvalitet.

Klimaet er mildere end hos os, særlig i England, og det er meget mere fugtigt; det passer derfor udmærket for Græs, Grønfoder og Roer, hvorfor der ogsaa, som bekendt, dyrkes en stor Mængde af disse Væxter i Storbritanien. Man har altsaa godt Græs og rigeligt Græs, ja Græs af en forbavsende Frødhed og Tæthed, som vi — efter mine Begreber — ikke kjende her hjemme, undtagen maaske i Marsken.

Men der er tillige et andet Forhold med Hensyn til Klimaet, der i høj Grad begunstiger England, og det er dette, at det er saa mildt, at man kan benytte Græsmarkerne 2 à 3 Maaneder om Aaret længere end hos os, ja i Grunden hele Aaret igjennem. Man kan skaffe Kvæget fri Bevægelse i frisk Luft hele Vinteren, og behøver ikke dør at slaa af paa Fordringerne til Luftens Friskhed og Renhed for at tilvejebringe den rette Varmegrad. — Dette er et Forhold af overordenlig stor Betydning og berører navnlig i højeste Grad den hygiejniske Side af Kvægbruget, muliggjør en sund, livskraftig Udvikling af Dyrets Lunger, samt modvirker Tendentsen til den Ufrugtbarhed, der gjerne vil ledsage Udviklingen af Kjød- eller Federacer. Jeg kan i denne Sammenhæng tilføje, at Frugtbarheden i disse højt udviklede Moderbesætninger, hos

disse Køer, der paa Græs vare efter vore Forhold meget fede, var større, saavidt jeg kunde skjønne, end det var at vente; dette tilskriver jeg den sunde Levemaade, den megen Bevægelse i frisk Luft. Jordbundsforholdene og Klimaet i England er altsaa i Favør af den omhandlede Pleje.

Og nu de sociale Forhold, — thi betaler denne Avl og dette Opdræt sig? — England og Skotland have mange Rigmænd, og det er Rigmænd, der interessere sig for Husdyravl og Husdyrbrug, Rigmænd, der have baade Evne og Villie til at sætte deres Tid, Arbejdskraft og Penge ind paa at frembringe noget Fortrinligt paa dette Omraade. I sin store Almindelighed tvivler jeg stærkt om, at Avlen i disse Racecentre er rentabel, at den betaler sig. Der kræves i hvert Tilfælde et stort Fond af Driftskapital og Indsigt til at arbejde sig saa langt frem eller saa højt op, at man gjennem det Ry, Ens Stamme har erhvervet sig, kan faa sine Renter ind gjennem store Priser for Tillægsdyr. En Del af Opdrætterne faaer dem nok, mange sikkert ikke. Det er kun Folk, der ere vel-funderede, der kan give sig i Lag med en Avl af den Karakter og Beskaffenhed, den er ikke for den almindelige Jordbruger. Hvis et Land derfor savner den Klasse af Mænd, som omtalt, da er — efter min Mening — en af de vigtigste Forudsætninger for en slig Avl falden bort.

Men, kunde vi saa spørge, hvad er det Hele saa i Grunden andet end Sport? Jo, det er meget mere! Virkningerne af det Arbejde, der gjøres i »Racecentrene«, gjør sig gjældende ude i den almindelige Avl. Denne har »Racecentrene« som en stadig springende Kilde, hvorfra den forsyner sig med gode Tillægsdyr, særlig Handyr, Handyr, der ere i Stand til af de Egenskaber, de besidde i Overflod, at meddele det Afkom, der falder efter dem paa Hundyr, der staa tilbage i vedkommende Retning, en klækkelig Portion, der, naar Afkommet holdes under jævnt gode Vilkaar med Hensyn til Ernæring og Røgt, udfolder sig paa en forbavsende Maade, saaledes at den

almindelige Kvægbruger her, som med ét Slag, faaer en meget stor Brøkdæl af, hvad man i »Racecentrene« gennem mange Aar har oparbejdet.

Det er denne Arbejdsdeling i England, der gjør, at Avlen kan holde sig paa et saa højt Stade; i samme Øjeblik som det Arbejde, der nu gjøres i »Racecentrene«, blev nedlagt eller endog kun drevet mindre rationelt, i samme Grad vilde Niveauet sænke sig Landet over.

Det er altsaa den almindelige Kvægbruger, der gennem Produktion af Brugsdyr faaer den egentlige Fordel; og derfor er Udviklingen og Vedligeholdelsen af slige højt forædlede Kjød racer paa sin Plads derovre og paa andre Steder, hvor lignende Forhold gjøre sig gjældende.

At Englænderne bruge Krydsning i stor Udstrækning er en bekjendt Sag, men vel at mærke kun for at frembringe Brugsdyr, kun den enkelte Krydsning, der forudsætter Hævningen af Renavlen.

For saa vidt det forædlede eller ædle Handy, der bruges i den almindelige Avl til Produktion af Brugsdyr og til delvis Vedligeholdelse af Moderdyrene i Besætningen, er af samme Race, hvad der er almindeligt, til Ex. Korthorn, da kan man jo kalde dette en gennemført Krydsning. Men naar man ikke i saadanne Besætninger ved denne Fremgangsmaade efterhaanden mere nærmer sig Handyrets Form og Præg, end Tilfældet er, da ligger dette i, at Plejen og Brugen af de Hundyr, der opdrættes til Moderdyr — Avlsdyr — gaar i en anden Retning, i det denne ofte har Mælk til Formaal. Ved stadig at benytte mere eller mindre ædle Tyre af udpræget Kjød race, holdes paa den anden Side Tendensen til efterhaanden at slaa over i udpræget Malkeform indenfor visse Grændser. — Det saakaldte »malkende Korthorn« i England vil man sé har antaget andre Former, det er bleven mindre kjødfuldt, mere aabent og kantet i Bygningen, det mangler Kjød paa Ryggen, Krydset og Laarene, og Hovedet er bleven længere og smallere, hvilket er en Følge af, at Udvalget,

Plejen og Brugen her er gaaet i en anden Retning, vidt forskjellig fra den, der følges i »Racecentrene.«

Gjennem en Pleje og Røgt, som den beskrevne, i Forening med et sagkyndigt — genialt — indtil de mindste Detailler omhyggeligt Udvalg — med Renavlen som den ledende Stjerne og med Samfundsforhold, der muliggjør Indsættelsen af store Kapitaler paa dette Felt, — er man naaet frem til at udvikle og vedligeholde de Kjødracer, der med Rette have et saa stort Ry. — Man har det i sin Magt, ved at anvende de forskjellige rene Racer i Krydsningsavlens Tjeneste, under forskjellige Forhold at frembringe, jeg kunde fristes til at sige, en hvilken som helst Form og Egenskab hos Brugsdyrene, alt efter de forskjellige Ønsker, der næres, og Fordringer, der stilles.

Hermed skal jeg slutte den Del, der har omfattet Plejen af Kjødkvæget i England og de Forhold, der arbejdes under derovre, og gaa over til sidste Del af Æmnet:

Korthornskvægets Benyttelse her i Landet.

Kunne vi her i Danmark nu lære noget af Englænderne, passer en Avl, som den omhandlede, for os, hvordan staa vi?

Lad os se tilbage paa de sidste 40 Aars Virksomhed paa Kvægavlens Omraade med Hensyn til Indførelsen og Brugen af Korthornskvæg, lad os se, hvad vi derved have naaet, og paa hvilket Standpunkt vi nu staa. —

Vi have en Del Erfaringer paa dette Omraade, om end ikke alle glædelige, saa dog særdeles nyttige til fremtidig Brug. Korthornskvægets Indførelse til vore Landemærker daterer sig fra omkring 1850. Noget af det første Korthornskvæg, der indførtes, kom til Slesvigs Vestkyst — til Marskegnen. Det var navnlig Handyr, Tyre, der indførtes, i mindre Grad Køer og Kvier. — Korthornstyrene bedækkede de bedste af Egnens Køer, de gamle, røde »Ballumkøer«, der nu kun er »en Saga blott«. — Afkommet blev brillant, stort, velformet og tidlig udviklet; saaledes var Begyndelsen, og den var altsaa glimrende! —

Nu mente man at være kommen i det rette Spor. — Hvis man var bleven staaende derved og havde nøjedes med den enkelte Krydsning til Produktion af Brugsdyr og vedligeholdt den stedvante Race, da havde Alt været godt. Men det gjorde man ikke. Man havde ikke aabent Øje for den Fordel, en stedvant Race altid har overfor en fremmed, i Sundhed, Modstandskraft, Frugtbarhed o. s. v. — man havde ikke Erkendelsen og Forstaaelsen af Renavlens Betydning. Derfor skred man videre frem paa Krydsningens slibrige Bane. Det stedvante Materiale brugte først Eliten af Kørne, senere Andens- og Tredjeklasses Kørne, det Hele forsvandt efterhaanden. Krydsningsprodukterne brugtes som Avlsdyr baade for Hun- og Handyrener Vedkommende, — Ballumracen forsvandt gradvis. Alt blev Korthorn og Korthornskrydsning, og man var godt tilfreds med den nye Kvægbestand til at begynde med. Fra Slesvig bredte Korthornskvæget sig mod Nord. Ribegnen kom hurtig med; Kvægbestanden der er nu fuldstændig gaaet op i Korthornet. Stedse længere Nord paa trængte dette Kvæg sig frem, — til Varde, Nord for Varde til Ringkjøbing. Videre til Lemvigegnen, Syd-Thy og Mors. Vejle Amt er uhyre blandet. Alle de nævnte Egne ere mer eller mindre oversvømmede af Korthornskvæget. Spredt findes det i Jyllands andre Amter og paa Øerne, men kun i forholdsvis ringe Mængde. — Det er særlig i Tidsrummet 1870—76, at Korthornskvæget — efter de statistiske Oplysninger — har vundet Udbredelse; fra 1881—88 er det i Tilbagegang. Følgende Tal vise Udviklingsgangen, forsaavidt man vil betragte Tallene som tilstrækkelig paalidelige.

Antal Korthornstyre over 2 Aar.

Aar	Kongeriget Danmark.	Jylland	Øerne
1861	— 147	— 2	— 2
1866	— 116	— 62	— 54
1871	— 211	— 140	— 71
1876	— 786	— 479	— 307
1881	— 990	— 584	— 406
1888	— 864	— 554	— 310

Jylland havde saaledes i 1888 de 64 pCt. af Kort-hornstyrene her i Landet eller ca. de $\frac{2}{3}$ Dele. Antallet af Korthornstyre i 1888 i de forskjellige Amter og den Del, de udgjøre af det samlede Antal Tyre indenfor hvert enkelt Amt, stiller sig som følger:

Amt	Antal Kort-hornstyre	Samlet Antal Tyre	Af det samlede Antal Tyre udgjorde Korthornet
Ribe	— 112	— 522	— 21.4 pCt.
Ringkjøbing	— 105	— 653	— 16.0 —
Vejle	— 87	— 920	— 9.5 —
Thisted	— 66	— 287	— 23.0 —
Randers	— 53	— 757	— 7.9 —
Aarhus	— 50	— 981	— 5.1 —
Kjøbenhavns	— 50	— 681	— 7.3 —
Holbæk	— 47	— 1073	— 4.4 —
Præstø	— 45	— 1363	— 3.3 —
Sorø	— 42	— 1188	— 3.5 —
Frederiksborg	— 40	— 1029	— 3.9 —
Aalborg	— 35	— 664	— 5.3 —
Odense	— 29	— 871	— 3.3 —
Viborg	— 29	— 519	— 5.6 —
Svendborg	— 21	— 966	— 2.2 —
Maribo	— 20	— 1189	— 1.7 —
Hjørring	— 17	— 817	— 2.0 —
Bornholm	— 15	— 494	— 3.0 —

Det vil heraf ses, at Thisted Amt staaer forholdsvis med de fleste Korthornstyre, derefter kommer Ribe, Ringkjøbing, Vejle, Kjøbenhavns, Randers, Viborg, Aalborg, Aarhus og derefter Øernes Amter, hvoraf Holbæk Amt har flest. Hjørring Amt har kun 2 pCt. Korthornstyre, det næstmindste Antal, nederst i Rækken staaer Maribo med 1.7 pCt. — Antallet af Korthornstyre efter statistisk Tabelværk kan imidlertid ikke absolut tages som Rettesnor, naar man vil danne sig en fuldstændig paalidelig Forestilling om Korthornskvægets Udbredelse indenfor de enkelte Amter, thi det Antal Køer, Tyrene betjene, er noget forskjelligt paa de forskjellige Egne og indenfor de forskjellige Racer. Korthornstyrene ville som Regel betjene

mange flere Køer end Tyrene af rød dansk- og jydsk Race, derfor vil Korthornskvæget i de Amter, hvor det spiller nogen Rolle (Ribe, Ringkjøbing og Thisted), udgjøre en ikke lidt større Del af Kvægbestanden end Antallet af Tyre lader formode. De ved Stats-Tyreskuet i Ribe 1890 fremstillede Tyre af rødt dansk Kvæg havde gennemsnitlig efter hvad der var opgivet i Kataloget, bedækket hver 76 Køer, de fremstillede Tyre af Korthornsracen derimod 203 i Gjennemsnit, altsaa henimod 3 Gange saa stort et Antal.

Ved Stats-Tyreskuet i Ringkjøbing samme Aar saaes det gennemsnitlige Antal bedækkede Køer pr. Tyr at være for det jydsk Kvægs Vedkommende 80 Stkr. og for Korthornskvægets Vedkommende 105. — Ved Stats-Tyreskuet i Hjørring Amt, hvor der kun var fremstillet jydsk Tyre, var det gennemsnitlige Antal bedækkede Køer pr. Tyr 63 Stkr.

Jeg anseer derfor ikke de statistiske Opgjørelser som fuldt ud givende det rette Billede af Korthornskvægets Udbredelse, men jeg mener dog, at de i Hovedtrækkene kunne tages tilføje, og derfor er jeg kommen frem med dem.

For Jyllands Vedkommende hentede man for Størstedelen Korthornstyrene fra det Slesvigske, en Del indførtes dog direkte fra England. Og paa de Egne i Jylland, hvor Korthornskvæget fik nogen videre Udbredelse, gik det som i Slesvig, det fortrængte det stedvante Kvæg — akkurat paa samme Maade — og man var fuldstændig tilfreds — en lang Tid. Der var stor Fremgang, bedre Form, mere Masse (Vægt) i samme Tid, flere Penge for Opdrættet. Ja, en lang Tid var man fuldstændig tilfreds, saa længe man havde de gode Køer af den stedvante Race, og saa længe man sørgede for gode Tyre, gik det fortrinligt. Men at skaffe disse blev mere og mere besværligt, man nøjedes med mindre gode Avlsdyr, og Afkommet blev nu mindre sikkert og vellykket, det gav flere uharmonisk byggede Dyr, og man mærkede, at Afkommet var mere kjælent, mindre

modstandskraftigt end den gamle stedvante Race. Tuberkulosen indfandt sig i en uhyggelig stærk Grad.

Naar man taler med Folk i de Egne af Jylland, hvor Korthornskvæget er det dominerende, til Ex. Ribeegnen, da faaer man den Oplysning, at Opdrættet af det nuværende Blandingskvæg bliver bedre betalt end det gamle røde Ballumkvæg i samme Alder. Alligevel er der mange dernede, der ere misfornøjede med Stillingen og beklage, at den gamle Race er bleven ødelagt ved Krydsning med Korthornskvæget. Det er heller ikke sjælden at høre udtalt, at det gaaer tilbage med Kvægbestanden, det viser sig at være overordentlig vanskeligt at lægge gode Tyre til. Desuden foraarsager Tuberkulosen meget store Tab. Saadan er Stillingen i sine Hovedtræk. At det vilde gaa, som det er gaaet, var at forudse. Prof. Prosch gjorde i sin Tid opmærksom paa det. Og det var ganske naturligt, thi hvad have vi gjort i saa Henseende her hjemme i Danmark? — Vi have ganske simpelt hen levet paa det Arbejde, som de engelske Opdrættere og til dels Opdrætterne paa Vestkysten af Slesvig have udført. Det er Frugterne af deres Arbejde, vi have høstet. Naar vi undtage det dygtige og virkelig resultatbringende Arbejde, der af Forpagter Hansen er udført paa Henneberg Ladegaard ved Fredericia, have vi intet gjort for selv at skabe noget, hverken gennem Avlen (Udvalget) eller gennem Plejen. —

Det er Hovedfejlen, ikke i og for sig at vi have indført Korthornskvæget, men at vi have benyttet det paa den Maade, som Tilfældet har været. Naar man kommer omkring paa de Egne af Jylland, hvor man driver Avl af Korthornskrydsning, er det ikke sjælden at høre den Udtalelse, at Konsulenter og Landbrugskandidater kunne ikke lide Korthornskvæget. — Dette er en morsom Misforstaaelse! — Det er selvfølgelig ikke Korthornskvæget, der opponeres imod, men det er den Maade, hvorpaa det benyttes. Der maa være Plan i Arbejdet, man maa sætte sig et Maal, der virkelig er opnaaeligt og forstandigt.

Vi have i frisk Minde den engelske Avl og Pleje, der bliver Korthornskvæget til Del derovre, lad os et Øjeblik se paa, hvordan vi her hjemme have grebet og griber Sagen an. Lad os tage Ribeegnen, den kjender jeg bedst. —

Som Regel bliver Kalven, umiddelbart efter Fødselen, bunden op i en Baas i Stalden. Denne er i Almindelighed noget lav og overfyldt med store Køer. Temperaturen i Stalden er høj, og Luften daarlig, ja ofte har man det saa knapt med Strøelse, at man for Snavs daarlig kan sé, hvilken Farve Kalven har. I en saadan Stald staa Kalvene bundne hele Vinteren.

Hvad Traktementet angaaer, da er der ikke Tale om, at Kalven patter Moderen i 6—10 Maaneder. Kalven faaer sød Mælk i de første 14 Dage, derefter skummet Mælk. Hø og lidt Oliekager, ofte dog ingen; og da Roedyrkning kun er meget lidt udbredt, faaer Kalven ikke Roer. Naar Vinteren er staaet igjennem, kommer Kalven paa Græs. Er det et koldt Foraar, kan Overgangen her blive meget brat, idet Kalven bliver ude om Natten. De have som Regel god Græsgang om Sommeren og voxer godt. Sædvanligvis gaa de altfor længe ude om Efteraaret, hvad ogsaa gjælder det voxne Kvæg i Ribeegnen, og de faa derved ikke sjælden et Knæk eller blive i alt Fald mindre godt ved Huld, saa der gaaer en ikke ringe Tid, før de atter komme i god Kondition.

Den anden Vinter fodres de hovedsagentlig med Hø og Halm, maaske de faa lidt Oliekager og Skaftehavre eller Grutning. Roer haves ikke, og den paafølgende Sommer komme de igjen paa god Græsning.

At denne Pleje og hele Opdrætningsmaade, særlig i første Aar, ikke er Korthornspleje, det er man snart paa det Rene med. At det kniber med at hindre Tilbagegang, hvor, som her, man har med en fremmed og fordringsfuld Kvægrace at gjøre, kan ikke undre; ej heller at Tuberkulosen er slem, eller at man ikke selv kan lægge gode Tyre til.

Sammenholder man den nu omhandlede Pleje med Avlen, som den ledes: Mangel paa rene Racedyr, Krydsningsprodukter at arbejde med, saa forbauses man snarere over, at Ribeegnen endnu kan stille med saa mange virkelig gode, store, velformede Køer, som den kan, skjøndt disse gennemgaaende mangle i Brystdybde og god Kam, idet de ere lidt lette fortil og Kammen for skarp, hvilket er Hovedmangler ved Korthornskvæg.

Det er den gode Græsning og det gode Hø, der hjælper Kvæget i Ribeegnen, hvor der er ret gode, naturlige Betingelser tilstede for en kraftig Ernæring, men de udnyttes ikke paa rette Maade.

Som jeg tidligere har berørt, er man i Ribeegnen — og andre Steder — ikke glad ved Forholdene, som de ere nu for Tiden. Der er en stor Mængde Kvægholdere af den Mening, at Stillingen kan ikke hævdes, men at man gaaer tilbage, hvis den nuværende Tilstand skal blive varig. Det er nemlig Mangelen paa gode Handyr, der gjør, at Udsigterne ere saa lidet lyse. Indførselen af Korthornstyre fra den slesvigske Marsk er spærret — og har jo været det omtrent et Par Aar, ligesaa fra England; og man er ikke i Stand til, ud af Egnens Kvægbestand — har ialfald til Dato ikke været det — at kunne tillægge Handyr af saa god Kvalitet, som der fordres for at hindre Tilbagegang af Kvægbestanden i sin Almindelighed.

Dette erkjender man, og jeg fik i Forsommeren 1890 et haandgribeligt Bevis paa at Forholdene ere saaledes, ved at rejse nede i Byerne Syd og Nord for Ribe — og ved i sidste Efteraar at overvære Stats-Tyreskuet i Ribe og Dyrskuet samme Dag, afholdt af Landboforeningen af 1887 for Ribe By og Omegn. Paa sidste var kun én virkelig god Tyr, og paa Stats-Tyreskuet vare alle de gode indførte. Af de syv Stkr., der vare opførte i Kataloget som »rene« Korthornstyre, vare de sex indførte fra Slesvig, den syvende indkjøbt fra Henneberg Ladegaard, ikke en eneste var i Ribeegnen.

Opdrætterne dernede erkjende gode Handyr's Betydning; man søger efter gode Tyre og er ikke bange for at bringe Pengeofre for at forskaffe sig saadanne. Men de ere vanskelige at faa fat i. Hvis Indførselsforbudet bliver staaende, sér det mindre godt ud i saa Henseende, skjøndt man har Henneberg Ladegaard at ty til som det Sted, hvorfra der kan hentes gode Tyre, hvilket dog næppe vil være tilstrækkeligt.

At raade Folk i Ribeegnen til enten at gaa over til jydsk Kvæg eller rødt dansk Kvæg, vil næppe føre til noget. Man vil beholde det man har, da det er gennem Opdrættet at Kvægholderne tage deres væsentligste Indtægter. Derfor gælder det om at have en hurtig voxende og tidlig udviklet Kjødrace som Korthornsracen. Landskabet egner sig ogsaa for den Slags Kvæghold, vel mere end noget andet her i Landet, og det er derfor med en vis Berettigelse man holder fast paa det Bestaaende.

Kan der da med et staaende Indførselsforbud og med en ringe Tilførsel her fra Landet af gode Korthornstyre til Ribeegnen paaregnes nogenlunde gode Fremtidsudsigter for Ribeegnens Kvæghold? — Jeg helder til den Opfattelse, at Befolkningen dernede, Opdrætterne, har det i deres Magt fremtidig at bedre Tilstanden i flere Retninger. Der maa arbejdes paa en noget anden Maade end hidtil i Henseende til Opdræt og Pleje. At ville tilraade Iværksættelsen af en Korthornspleje, kan selvfølgelig ikke falde mig ind, men de bestaaende Forhold kunne ændres. Her er flere Punkter, hvorpaa Opmærksomheden bør rettes. Først og fremmest bør de Tyrekalve, som man har bestemt til Avlsdyr, skjænkes større Opmærksomhed i Opdrætningsalderen end hidtil har været Tilfældet. De maa fodres kraftigere, rigeligere og jævner. De bør ikke, saa saare de ere fødte, bindes og sættes i en Stald, hvor Temperaturen er meget høj, og hvor Luften er uren. Der maa bydes dem frisk Luft. Helst bør de gaa løse i rummelige, lyse, velventilerede og velstrøede Boxe, med Adgang til Løbegaarde. Ved en

saadan Behandlingsmaade ville de vinde i harmonisk Udvikling, vinde i Modstandskraft og Sundhed. Kvierne — Kviekalvene — ville være taknemmelige for en lignende Behandling. — Kalvene bør skaanes for de bratte Overgange i Ernæringen og ikke gaa saa længe ude om Efteraaret, som nu er Tilfældet. Det samme gjælder det voxende Kvæg. Der maa sørges for en bedre Hudpleje, uden derved at forkæle Kreaturerne, og for bedre Renlighed. Ved at gaa frem i den antydede Retning samtidig med at der bliver foretaget et omhyggeligt Udvalg af Til-lægsdyr, troer jeg der vilde være en hel Del vundet. — Man vil ved en saadan Fremgangsmaade efterhaanden sikre sig en Kvægbestand, der bedre end den nuværende vil harmonere med de forhaandenværende Forhold. Dette Arbejde burde der tages fat paa hurtigst muligt. At Udførselsforbudet muligvis hæves overflødiggjør ingenlunde den først nævnte Fremgangsmaade. Selv om der strax blev fri Indførsel vilde jeg tilraade et Arbejde i den antydede Retning som rentabelt, tilraade at der skænkes Hensynet til Kvægets Sundhedstilstand en særlig Opmærksomhed, at der sørges for rumligere, lysere og mere luftige Stalde, og at Kvæget i For- og Efteraar skærmes mod Forkølelssygdomme. Gjør man ikke noget i den Retning, da vil den Plage, der i Ribegnen er meget fremherskende, nemlig Tuberkulosen, blive en haardere og haardere Svøbe. Det synes at være en Erfaring, at Korthornskvæget — og Blandingskvæget ikke mindre — er mere udsat for og lettere angribelig af Tuberkulose end vore hjemlige, stedvante Racer.

Jeg har holdt mig til Ribekvæget, thi det kjender jeg bedst, men som omtalt har Korthornskvæget trængt sig stærkt frem paa mange andre Egne, og det synes paa visse Egne at vinde Terrain og blive benyttet paa en Maade, der vil føre til lignende Resultater som i Ribegnen, nemlig Ødelæggelse af den stedlige Race m. m. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa Kvægavlen i alle de Egne, hvor Korthornskvæget har faaet større eller min-

dre Indpas, men kun atter hævde, at det, saa godt som overalt, er bleven benyttet og benyttes paa en uheldig Maade.

At vi kunne have Fordel af at benytte Korthornstyre til Frembringelse af Brugsdyr, kan der næppe være Tvivl om, men at basere det almindelige Kvæghold for større eller mindre Landsdele paa en Kvægrace som Kort-hornsracen, der kræver helt andre Betingelser for sin fordelagtige Existents, baade med Hensyn til de sociale Forhold og Naturforholdene, end vi kunne præstere, det er forkasteligt. Paa Husdyravlens og Husdyrbrugets Omraade slaaer den øjeblikkelige, personlige Erfaring indenfor den Enkeltes Virkekreds ofte ikke til; her gjælder det om ogsaa at nyttiggjøre sig Fortidens og Andres Erfaringer. Vil man drive en Kvægavl, t. Ex. som den engelske Kortkornsavl, da maa man tilegne sig og handle efter de Grundprincipper, der ere de bærende for en saadan, thi ellers kommer man tidligere eller senere tilkort.

Stille vi os det Spørgsmaal, om vi herhjemme i Danmark da ikke kunne grunde en Avl af Kjødqvæg, som t. Ex. den engelske Korthornsavl, da vil jeg hertil svare, at det kunde vi sikkert, om vi tog Sagen rigtig op, men om det vilde være lønnende for os, det stiller sig for mig tvivlsomt. Jeg har desuden den Opfattelse, at selv om vi havde Mænd, der interesserede sig for en saadan Avl og havde baade Evne og Villie til at realisere denne, vilde vi dog ikke naa det Resultat, som Englænderne have naaet, fordi vi savne det engelske Klima og den engelske Græsgang. Men vi ville sikkert gennem et sagkyndigt Udvalg og en til Hensigten svarende Pleje kunne naa frem til et særdeles respektabelt Standpunkt i Retning af Tilvejebringelsen af udpræget Kjødqvæg, derom nærer jeg ingen Tvivl, og Erfaringen viser det jo, idet der paa Henneberg Ladegaard virkelig er præsteret noget særdeles respektabelt. At »Racecentre« af udpræget Kjødqvæg kunde have sin store Betydning for os, baade i Jylland og paa Øerne, hvor man har gode Betingelser for et Op-